

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 8 mars 1935 kl. 4 e. m.

*Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av väckt motion om
ändrade bestämmelser angående rätt till ränta vid resti-
tution av utskylder m. m.*

(2:a avd.)

I en inom första kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 3, har herr *Källman* hemställt,

»att riksdagen för sin del ville besluta sådan ändrad lydelse av kungl. förordningen den 2 maj 1919 angående rätt till ränta vid restitution av utskylder m. m., att den som äger återbekomma dylika utskylder tillika skall äga erhålla ränta därå efter den vid tidpunkten för återbekommandet gällande inlåningsränta å postsparbanken.»

Beträffande motiveringen för detta förslag, i den mån redogörelse här för ej lämnas i det följande, får utskottet hänvisa till motionen.

Enligt kungl. förordningen den 2 maj 1919 angående rätt till ränta vid restitution av utskylder m. m. äger envar, som efter besvär över taxering eller debitering vinner nedsättning i eller befrielse från honom påförd utskyld eller avgift till stat eller kommun eller från annan allmän utskyld eller avgift vid återbekommandet av det belopp, han för mycket erlagt, erhålla ränta därå efter fem procent från och med den dag, beloppet visas vara av honom guldett, till den dag, detsamma återbekommes. Ränta utgår dock ej för längre tid än till dess trettio dagar förflutit, efter det Kungl. Maj:ts beslut i besvärsmålet meddelats eller underordnad myndighets beslut i målet vunnit laga kraft.

I anledning av en vid 1918 års riksdag väckt motion i ämnet yttrade bevillningsutskottet i sitt betänkande nr 49, efter att hava erinrat om då gällande bestämmelser, som ej medgäve ränta å restituerat skattebelopp, bland annat följande:

»Av större betydelse än ränteförlusten kan givetvis i många fall vara, att den skattskyldige under den långa tid, taxeringstvistsens förande genom alla instanser tager i anspråk, är berövad disposition av omtvistade skattebelopp, som särskilt under närvarande tid med dess olika extraordinära kristidsskatter kunna vara högst avsevärda. För de olägenheter, som härav tillskyndas den skattskyldige, får han icke någon som helst gottgörelse. Utskottet vill giva motionärerna rätt uti, att berörda förhållanden icke äro förenliga med rättvisa och billighet. För rät-

telse i desamma kunna enligt sakens natur olika vägar anvisas. Motionärerna hava anvisat en, nämligen medgivande åt de skattskyldiga av anstånd med inbetalning av tvistigt skattebelopp mot ställande av säkerhet för detsamma. Om en dylik anordning skulle möta för stora svårigheter, t. ex. med hänsyn till statens eller kommunernas behov av omedelbar tillgång till debiterade skattebelopp eller på grund av risken av i uppskovssyfte väckta skattetvister, torde andra utvägar kunna erbjuda sig. Ett minimum av rättvisa vore väl skyldighet för vederbörande skattemottagare att gottgöra ränta å belopp, som restitueras.»

Utskottet hänvisade med detta uttalande till en utredning, som redan blivit igångsatt av Kungl. Maj:t i anledning av en framställning från Sveriges industriförbund i skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 november 1917.

I nämnda skrivelse har bland annat föreslagits, att skattskyldig skulle å restituerat skattebelopp erhålla ränta efter förslagsvis fem procent för den tid som förflutit, sedan skatten erlades.

I en vid 1919 års riksdag framlagd proposition i förevarande ämne, nr 104, framhöll föredragande departementschefen bland annat, att det läte sig svårigen förnekas, att det förhållandet, att klagomål över taxeringen icke befriade skattskyldig från att i behörig ordning inbetala honom påförda utskylder, vore ägnat att många gånger medföra betydande ekonomiska olägenheter för de skattskyldiga, därigenom att de under avsevärd tid utan att ens erhålla någon ränta måste ligga ute med skattebelopp, som de slutligen förklarades berättigade återfå. Det syntes därför departementschefen bäst överensstämma med rättvisa och billighet, att den, som på grund av ändring i taxeringen ägde återbekomma erlagt utskyldsbelopp, i gengäld för det han under tiden måst ligga ute med detsamma berättigades att erhålla någon ränta därå. Beträffande den räntefot, som borde läggas till grund för sådan räntegottgörelse, föreslogs i propositionen, att räntan skäligen borde bestämmas till fem procent.

Bevillningsutskottet erinrade i sitt i anledning av förenämnda proposition avgivna betänkande, nr 18, att Kungl. Maj:ts förslag innefattade en lösning av frågan i den snävare form, som utskottet år 1918 betecknat som ett minimum av rättvisa. Då under alla omständigheter förslaget innebure en avsevärd fördel för de skattskyldiga, syntes det böra bifallas. Detta blev även riksdagens beslut.

I motionen har bland annat framhållits, att vid ifrågavarande förordnings tillkomst ansågs fem procents ränta i förevarande avseende vara skälig. De höga räntesatserna under krigstiden förklarade, att man då ansåg en ränta av fem procent ej vara för hög. Utvecklingen under de senare åren visade emellertid, att den som oriktigt taxerats och erlagt utskylder efter en dylik taxering samt så småningom återfinge de felaktigt påförda utskylderna, i själva verket gjort en särdeles förmånlig pen-

ningplacering. Motionären ansåge detta icke hava varit lagstiftarens mening. Som exempel på att medelräntan under 20 år före år 1927 understigit fem procent, framhåller motionären att, när pensionsstyrelsen sistnämnda år utfärdade vissa allmänna regler för beräkning av ränta å inkomst av kapital, styrelsen efter verkställd undersökning inhämtat, att under den närmast föregående 20-årsperioden bankerna vid inlåning lämnat en genomsnittsränta av 4,3 procent. I dessa 20 år inbegreps krigstiden med dess onormalt höga räntesatser. Icke minst med hänsyn till kommunernas intresse av frågan torde det vara rättvist att nu företaga ändring i förevarande förordning med avseende å räntesatsens storlek. Erfarenheten hade visat, att en fixerad räntesats icke vore tillfredsställande. Bättre syntes vara att i förevarande avseende anknyta till inlåningsräntan vid den tidpunkt, utskylder av det slag, varom nu vore fråga, skulle återbetalas. Därvid borde postsparbankens inlåningsränta få vara bestämmande, enär densamma ej växlade lika ofta som privatbankernas.

Enligt vad utskottet inhämtat har överståthållarämbetet i en den 9 augusti 1934 dagtecknad skrivelse föreslagit Kungl. Maj:t att utverka riksdagens bemyndigande att för varje år fastställa den ränta, som för det året skall i nu förevarande avseende ävensom vid eftergift eller restitution av arvsskatt och skatt för gåva utgå, och har det därvid synts ämbetet, att denna ränta bör stå i nära överensstämmelse med den räntesats, staten vid tiden för fastställandet själv behöver erlagga vid upplåning. Till stöd härför hade ämbetet framhållit, att ämbetet visserligen funne det vara riktigt, att skattskyldig vid restitution av utskylder åtnjöte skäligen ränta å för mycket erlagda skattebelopp men att räntefoten därvid icke borde vara av den storlek, att den skattskyldige bereddes obehörig vinst. Med nuvarande läge å penningmarknaden ansåge ämbetet en ränta av fem procent vara för hög.

Över denna framställning hava statskontoret, riksräkenskapsverket och kammarrätten avgivit infordrade utlåtanden och därvid i huvudsak anfört följande.

Statskontoret. I likhet med överståthållarämbetet hade statskontoret ansett, att riksdagens bemyndigande borde inhämtas om rätt för Kungl. Maj:t att bestämma den räntesats, efter vilken ränta å restituerade medel skulle utgå. Härvid borde dock föreskrivas en begränsning uppåt, förslagsvis till fem procent. Statskontoret ifrågasatte emellertid, om det kunde vara lämpligt, att ett dylikt fastställande ägde rum för ett år i sänder. Förhållanden kunde inträffa, som gjorde det önskvärt, att med längre eller kortare mellanrum än ett år vidtaga ändring i nu ifrågasatt avseende. Vid fastställandet av räntan syntes ledning kunna hämtas av vid tidpunkten ifråga utgående ränta å depositionsräkning ävensom av den effektiva räntan å statsobligationer.

Riksräkenskapsverket. I Kungl. Maj:ts proposition nr 104 till 1919 års riksdag hade vederbörande departementschef beträffande räntefoten allenast uttalat, att han för sin del ansåge densamma skäligen böra bestämmas till fem procent. Riksdagens beslut fattades i överensstämmelse med propositionen utan att därvid särskilt uttalande gjordes om sättet för ränte-

fotens bestämmande. Då någon närmare motivering för ifrågavarande räntefots bestämmande till fem procent ej framförts, förtjänade för bedömning av saken framhållas följande. Föreskriften om en räntefot av fem procent stode i överensstämmelse med ett flertal bestämmelser rörande ränteberäkning inom det offentlighetsrättsliga området. I de vid förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt fogade, jämväl för förordningen om arvsskatt och skatt för gåva avsedda tabellerna för uträkning av kapitalvärden räknades med en räntefot av fem procent. Även i andra offentlighetsrättsliga författningar räknades med samma räntefot, och på det civilrättsliga området förekomme även enahanda ränteberäkningsnorm. Utginge man från, att bestämmelserna om ränta vid restitution av utskyder m. m. tillkommit väsentligen för att bereda skattskyldig skydd mot ränteförlust, ansåge riksräkenskapsverket en räntefot av fem procent väl hög under nuvarande läge å penningmarknaden. Med hänsyn härtill syntes vissa skäl tala för att i förevarande fall räntefoten avvägdes i närmare överensstämmelse med det växlande allmänna ränteläget. Emellertid vore att märka, att för enskilda företagare och andra skattskyldiga torde den upplåningsränta dessa måste vidkännas, direkt eller indirekt, för inbetalningar av skatt, ligga väsentligt över statslåneräntan. Riksräkenskapsverket ansåge, att det icke låte sig göra att begränsa en lagändring i antydd riktning till att avse allenast de av överståthållarämbetet åsyftade fallen av restitution utan borde en sådan ändring avse samtliga hithörande bestämmelser å det skatterättsliga området. Vad som kunde befinnas böra gälla för nämnda område, torde kunna antagas äga giltighet även för det offentlighetsrättsliga området i övrigt. Det kunde dessutom ifrågasättas, om icke en ändring av ifrågavarande räntesatser komme att få konsekvenser beträffande jämväl å det privaträttsliga området meddelade bestämmelser av ifrågavarande slag. Härigenom ansåg riksräkenskapsverket, att frågan erhöles en sådan räckvidd, att ett ställningstagande till densamma krävde en utredning av ingående och omfattande beskaffenhet. Ämbetsverket kunde fördenskuil ej finna annat än att den av överståthållarämbetet väckta frågan måste prövas i ett vidsträcktare sammanhang, varför riksräkenskapsverket ansåg sig icke kunna tillstyrka bifall till överståthållarämbetets förslag, sådant det föreläge.

Kammarrätten. Med hänsyn till fluktuationerna å penningmarknaden funne kammarrätten önskvärt, att den vid restitution av utskyder m. m. utgående räntan gjordes så tillvida rörlig, att räntefoten bestämdes för ett år i sänder. Däremot kunde kammarrätten icke instämma i överståthållarämbetets förslag angående räntefotens fastställande. I enlighet med syftet med ifrågavarande stadgande om rätt till ränta ansåg kammarrätten det bäst överensstämma, om räntan bestämdes så, att den skattskyldige i regel kunde antagas bekomma full ersättning för den ränteutgift, han själv haft eller skulle haft, därest han varit tvungen att genom lån anskaffa medel för betalning av det sedermera återbekomna beloppet. Då räntesatsen för enskilda lån så gott som undantagslöst torde överstiga räntan å statens lån, kunde en restitutionsränta, som utginge allenast med vad staten själv behövde erlägga vid upplåning, icke anses innefatta full gottgörelse. — En ledamot i kammarrätten ansåg, att en maximigräns av fem procent och en minimigräns av tre procent borde fastställas för ifrågavarande räntesats, samt att en höjning eller sänkning av räntesatsen borde ifrågakomma allenast vid avsevärda förändringar på penningmarknaden. Två ledamöter i kammarrätten ville avstyrka överståthållarämbetets förslag, enär räntan i förevarande fall utgjorde en gottgörelse för

vissa olägenheter, varåt lagstiftarna av praktiska skäl givit formen av en räntegottgörelse, samt ämbetets förslag innebure ett principiellt avsteg från ifrågavarande förordnings grund och mening.

Syftet med ifrågavarande bestämmelse om rätt till ränta vid restitution av utskylder m. m. har, på sätt förut framhållits, varit att bereda skattskyldig, vilken åsatts taxering som sedermera nedsättes, skydd mot ränteförlust. Givet är, att den skattskyldige icke bör beredas någon vinst i anledning av att han påförts oriktig taxering. Det är därför önskvärt, att räntefoten i förevarande fall avväges så, att densamma så nära som möjligt ansluter sig till det allmänna ränteläget under den tid, tvist angående den skattskyldiges taxering pågår. Att på sätt motionären föreslagit anknyta räntesatsen till den tidpunkt, då utskylderna skola återbetalas, synes icke tillfredsställande liksom ej heller att bestämma räntesatsen efter en medeltalsränta för viss längre tid eller efter den å statslån eller andra dylika lån utgående räntan. Även under nuvarande ränteläge torde nämligen inträffa, att skattskyldiga vid förekommande upplåning av medel för gäldande av påförda utskylder få vidkännas en ränta, som ligger väsentligt över räntesatsen i berörda fall. Härtill kommer, att en räntefot av fem procent i förevarande fall icke torde kunna anses så hög, att densamma borde uppmuntra de skattskyldiga att fördröja framläggandet av erforderlig utredning i tvister angående taxering för att därigenom söka uppskjuta avgörandet under en längre tid och på detta eller annat sätt söka förskaffa sig obehörig räntevinst. Då dessutom, såsom riksräkenskapsverket framhållit i sitt ovan återgivna utlåtande, en räntefot av fem procent fastställts icke blott för det av motionären berörda fallet utan jämväl för vissa andra fall inom det offentlighetsrättsliga området, synas skäl tala för att ifrågavarande spörsmål icke ses för sig utan i ett större sammanhang. Med hänsyn härtill och då frågan redan är föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet, har utskottet icke ansett skäl föreligga att föreslå någon åtgärd i anledning av motionen.

Utskottet hemställer därför,

att motionen I:3 av herr Källman, om ändrade bestämmelser angående rätt till ränta vid restitution av utskylder m. m., icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 8 mars 1935.

På bevillningsutskottets vägnar:

JOH. NILSSON.

Utskottet.

Närvarande: herrar Nilsson i Kristianstad, Bärge i Katrineholm, Björnsson, Jönsson, Åström, Nilsson i Landeryd, Wahlmark, friherre Lagerfelt, Lithander, Lövgren i Boden, Olsson i Närlinge, Björklund, Olsson i Gävle, Olsson i Ramsta, Ericson i Boxholm, Anderson i Norrköping, Löfvander, Larsson i Örbyhus, Werner i Hultsfred och Brännström i Skellefteå.